

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Sławomir Krajewski
Sędziowie:	SO Robert Bury (spr.) SO Tomasz Szaj
Protokolant:	Mariusz Toczek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 października 2015 roku w S.

sprawy z wniosku **H. B., K. B., E. B. (1), L. B.**

z udziałem W. M. (1), E. M., Skarbu Państwa - Starostwa Powiatowego w S.

o rozgraniczenie

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika W. M. (1) od postanowienia Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 2 kwietnia 2014 roku, sygn. akt I Ns 761/11

1. **oddala apelację;**

2. **uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania wywołane swym udziałem w sprawie.**

Sygn. akt II Ca 385/15

UZASADNIENIE

E. B. (2) i K. B. złożyli „odwołanie od decyzji z dnia 30 marca 2009 r. znak (...) zatwierdzającej przebieg granic w toku przeprowadzonego postępowania rozgraniczającego działek nr (...) obręb K. zgodnie ze szkicem granicznym protokołu granicznego K. (...)/2008”.

W. M. (1) wniósł o oddalenie żądań E. B. (2) i K. B. argumentując, że w 1954 r. granica pomiędzy działkami nr (...) przebiegała inaczej niż wskazuje na to usytuowanie obecnie istniejącego płotu, który, jak podał uczestnik, postawiono w latach 70., kiedy doszło do rozbudowy bazy Spółdzielni Kółek Rolniczych oraz budowy stacji paliw i budynku administracyjnego, co skutkowało dokonaniem podziału gruntów z ograniczeniem powierzchni działki nr (...) i ustaleniem nowej granicy między działkami.

E. B. (2) i K. B., wskazując jako uczestników postępowania E. M. i W. M. (1) wystąpili o stwierdzenie, że z dniem określonym orzeczeniem sądu nabyli przez zasiedzenie własność nieruchomości położonej w K. przy posesji nr

(...) stanowiącej niezabudowaną działkę gruntu oznaczoną kolorem niebieskim na załączonym do wniosku szkicu granicznym (...) 042- (...) o powierzchni 220 m².

Postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2013 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników: E. B. (1), K. B., L. B. i H. B..

Postanowieniem wstępnym z dnia 22 kwietnia 2013 r. Sąd oddalił wniosek H. B., L. B., K. B. i E. B. (1) o stwierdzenie zasiedzenia części wymienionej wyżej nieruchomości.

Sąd ustalił, że E. B. (2) od 1949 roku był pracownikiem (...) Telekomunikacyjnego w P.. Decyzją z dnia 20 czerwca 1959 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydział (...) i Leśnictwa w S. wyraziło zgodę na przekazanie w zarząd i użytkowanie Dyrekcji Okręgu Poczty i (...) w S. zabudowanej nieruchomości o powierzchni 3.397 m² położonej na terenie wsi K. oznaczonej parcelą nr 138 w granicach uwidocznionych na załączonym do wniosku planie sytuacyjnym linią koloru czerwonego stanowiącej własność Państwa Polskiego - Państwowego Funduszu Ziemi. W tamtym czasie opisana nieruchomość zabudowana była budynkiem gospodarczym i budynkiem usługowo- mieszkalnym, w którym od 15 sierpnia 1954r. mieścił się urząd pocztowy. W budynku mieściły się jeszcze 3 lokale mieszkalne, z których jeden zajmował E. B. (2) z rodziną. Teren wokół działki stanowił sad i ogród, który użytkowany był m.in. przez E. B. (2) i jego rodzinę. W późniejszym czasie w budynku zamieszkał także H. B. z rodziną. W chwili obejmowania zarządu nad opisaną nieruchomością przez Dyrekcję Okręgu Poczty i (...) w S. graniczyła ona m.in. z nieruchomością o aktualnym nr ewidencyjnym 115, która była użytkowana przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w D.. Na terenie graniczącym z nieruchomością o aktualnym nr ewidencyjnym 115 rosły: jesion, topola, kasztan, grusze, w późniejszym czasie także zasadzone przez E. B. (2) drzewa i krzewy owocowe. Daty dokładnie nieustalonej około 1972 r. wymieniono elementy ogrodzenia rozgraniczającego działkę nr (...) użytkowaną wówczas przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w D. i nieruchomość o aktualnym numerze ewidencyjnym (...) w ten sposób, że założono nową siatkę nie zmieniając przebiegu ogrodzenia. Całość ogrodzenia stanowiły siatka i rury. Daty dokładnie nieustalonej około lat 70. XX wieku część działki stanowiącej zabudowaną nieruchomość o powierzchni 3.397 m² położoną na terenie wsi K. oznaczonej parcelą nr 138 o obszarze 488 m² została przekazana Spółdzielni Kółek Rolniczych w D.. W okresie od 1982 r. do 1997 r. funkcję Naczelnika Urzędu P.- Telekomunikacyjnego w K. pełnił H. B.. Opisana placówka pocztowa została zlikwidowana w 1997 r.

W okresie od 1978 r. do 1999 r. w budynku usługowo- mieszkalnym zlokalizowanym na zabudowanej nieruchomości położonej na terenie wsi K. oznaczonej parcelą nr 138 mieszkali Z. i J. małżeństwo J., którzy korzystali z 1/3 części działki ogrodowej położonej przy budynku, przy czym, po zaistnieniu między E. B. (2) a Z. J. sporu co do sposobu korzystania z tej działki, kwestia została uregulowana na piśmie w styczniu 1991 r. przy udziale zainteresowanych oraz przedstawicieli Poczty Polskiej w ten sposób, że aktualnie sporna część nieruchomości była przeznaczona częściowo do korzystania przez E. B. (2) i jego rodzinę, a częściowo przez Z. J. i jej rodzinę.

Decyzją z dnia 10 lutego 1993 r. Wojewoda (...) stwierdził nabycie przez Poczta Polska- Dyrekcję Wojewódzką w S. z mocy prawa z dniem 5 grudnia 1990 r. prawa użytkowania wieczystego na okres 99 lat gruntu składającego się z działki nr (...) o powierzchni 2.909 m² położonej w obrębie ewidencyjnym K., gmina D., a nadto nieodpłatne nabycie prawa własności z dniem 5 grudnia 1990 r. znajdujących się na tej działce urządzeń technicznych w postaci: ogrodzenia (siatka na słupkach betonowych), drogi o nawierzchni utwardzonej, wodociągu i szamba oraz odpłatne nabycie z dniem 5 grudnia 1990 r. własności znajdującego się na tej działce budynku (poczty) i budynku gospodarczego. dowód:

Wnioskiem z dnia 15 czerwca 1993 r. Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej Poczta Polska- Dyrekcja Okręgu Poczty w S. zgłosiła do Urzędu Rejonowego w P. zmianę w rejestrze gruntów powierzchni działki na 115 „ze względu na sposób obliczenia współrzędnych”, na skutek którego działka zmieniła swoją powierzchnię z 0,6993 ha na 0,72 ha. dowód:

Na podstawie decyzji Wojewody (...) z dnia 31 grudnia 1993 r. nr (...)4-M- (...) Gmina D. nabyła prawo własności zabudowanej działki nr (...) o obszarze 0,72 ha położonej w miejscowości K., gmina D. bez urządzonej księgi wieczystej, na której posadowione były budynki gospodarcze: garaże i warsztat.

Pismem z dnia 28 lutego 1997 r. E. B. (2) zwrócił się do Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Poczty w S. o dokonanie na jego rzecz sprzedaży położonego w K. budynku, w którym mieści się urząd pocztowy wraz z budynkiem gospodarczym oraz terenem wokół względnie o dokonanie na jego rzecz sprzedaży zajmowanego przez niego mieszkania zlokalizowanego w tym budynku wraz z budynkiem gospodarczym i pozostającym w jego użytkowaniu od 44 lat terenem wokół. Decyzją Wójta Gminy D. z dnia 7 czerwca 1997 r. nr 10/97 wygaszono użytkowanie przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w D. zabudowanej działki gruntu nr (...) o powierzchni 6,993 m² oraz niezabudowanych działek nr (...) o powierzchni 0,57 ha i nr 117/4 o powierzchni 0,03 ha położonych w obrębie K., gmina D. i przejecie zabudowanej działki nr (...) bez zwrotu nakładów poniesionych przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w D. na wybudowanie znajdujących się na działce budynków.

Na podstawie umowy z dnia 30 czerwca 1998 r. zawartej przed notariuszem J. U. zapisanej w Rep. A nr 5146/1998 Gmina D. sprzedała E. M. i W. M. (2) zabudowaną działkę gruntu nr (...) o obszarze 0,6963 ha położoną w miejscowości K., gmina D., a E. M. i W. M. (1) działkę tę kupili ze środków pochodzących z majątku dorobkowego na prawach wspólności ustawowej. dowód:

Rodzina Z. i J. J. opuściła nieruchomość położoną w K. nr 77 w 1999 r., a w opuszczonym przez nią lokalu mieszkalnym zamieszkał H. B. z żoną. Część nieruchomości gruntowej, z której korzystała rodzina Z. J. została przejęta przez E. B. (2) i H. B.. E. B. (2) dokonał na rzecz Z. J. rekompensaty pieniężnej za pozostawienie do jego dyspozycji krzewów owocowych zasadzonych przez Z. J. i jej rodzinę.

Na podstawie umowy z dnia 4 lipca 2003 r. zawartej przed notariuszem L. P. w formie aktu notarialnego zapisanego w Rep. A nr 4803/2003 Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej Poczta Polska z siedzibą w W. sprzedała K. B. i E. B. (2) prawo użytkowania wieczystego do dnia 5 grudnia 2089 r. działki nr (...) o obszarze 2,909 m² położonej w K., gmina D., dla której Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim VI Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz prawo własności znajdujących się na tej działce: budynku mieszkalnego o powierzchni 287 m² i budynku gospodarczego o powierzchni 136 m² za cenę 67.500 złotych, w tym 8.300 złotych za prawo użytkowania wieczystego.

Pismem z dnia 7 listopada 2007 r. W. M. (1) wezwał K. B. i E. B. (2) do usunięcia w terminie 14 dni należących do nich przedmiotów znajdujących się na działce nr (...).

Wnioskiem z dnia 1 września 2008 r. W. M. (1) zwrócił się do Wójta Gminy D. o przeprowadzenie postępowania rozgraniczającego pomiędzy stanowiącą jego własność działką nr (...) a stanowiącą własność E. B. (2) działką nr (...) położonymi w obrębie K., gmina D..

Postanowieniem z dnia 29 września 2008 r. Wójt Gminy D. wszczął postępowanie rozgraniczające dotyczące działek (...). 11 lutego 2009 r. K. P. prowadzący Usługi (...) w S. w obecności W. M. (1) i E. B. (2) dokonał w terenie czynności ustalających przebieg granic między działkami (...) położonymi w obrębie ewidencyjnym K., gmina D., dla których prowadzone były księgi wieczyste odpowiednio nr: (...) i (...) sporządzając z tych czynności protokół z przyjęcia przebiegu granic nieruchomości wraz ze szkicem granicznym, na którym przebieg granicy oznaczono punktami 1,2,3,4.

Decyzją z dnia 30 marca 2009 r. (...) Wójt Gminy D. zatwierdził przebieg granic w toku przeprowadzonego postępowania rozgraniczającego działek (...) obręb K. zgodnie ze szkicem granicznym protokołu granicznego (...) 042- (...) określonymi punktami 1,2,3,4.

W 2010 r. działka nr (...) położona w miejscowości K., gmina D. uległa podziałowi na działkę nr (...) przeznaczoną na poszerzenie przyległej drogi powiatowej oraz będącą własnością Skarbu Państwa, a pozostającą w użytkowaniu

wieczystym E. B. (1) w udziale wynoszącym 1/6, L. B. w udziale wynoszącym 1/6, a także H. i K. małżonków B. w udziale wynoszącym 1/2 działkę nr (...) o powierzchni 0,2767 ha zabudowaną budynkiem mieszkalnym posiadającym adres (...) oraz dwoma budynkami gospodarczymi, dla której Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim VI Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) bezsporne, a nadto dowód:

Do 2007 roku przebieg granicy pomiędzy położonym w K. działkami (...) był bezsporny.

Ostatni spokojny stan posiadania na granicy pomiędzy położonymi w K. działkami nr (...) pozostającą w użytkowaniu wieczystym H. B., K. B., E. B. (1) i L. B. oraz nr 115 będącą współwłasnością małżeńską majątkową E. M. i W. M. (1) wyznacza znajdujące się na gruncie ogrodzenie przebiegające od punktu granicznego o nr (...) do punktu granicznego o nr (...) i dalej do bolca metalowego stanowiącego punkt graniczny o nr (...) umieszczonego podczas bieżących czynności w podmurówce ogrodzenia.

Faktyczny stan władania na granicy pomiędzy położonymi w K. działkami nr (...) wyznaczony przez trwałe ogrodzenie nie odpowiada linii granicznej wyznaczonej przez geodetę K. P. w toku prac przeprowadzonych przez niego w 2009 r. uwidocznionych w szkicu granicznym protokołu granicznego K. (...)/2008.

Sąd I instancji stwierdził, że nie jest możliwe ustalenie stanu prawnego nieruchomości. Uwzględniono, jako wiarygodną, opinię pisemną biegłego z zakresu geodezji J. K. z dnia 12 kwietnia 2012 r. uzupełnioną opinią pisemną z dnia 24 stycznia 2013 r. i z dnia 10 września 2013 r. Zaistniały przesłanki do ustalenia spornej granicy w oparciu o kryterium ostatniego spokojnego stanu posiadania, przez który rozumie się posiadanie ustabilizowane i długotrwałe, czyli m.in. „taki stan, który nie pozwala wprawdzie na stwierdzenie nabycia własności przez zasiedzenie, jednakże trwa zbyt długo, by pozbawienie dotychczasowego posiadacza pasa ziemi przez ustalenie granicy z uwzględnieniem wszelkich okoliczności dało się pogodzić z zasadami współżycia społecznego”. Granicę pomiędzy nieruchomościami położonymi w K. działkami (...) ustalono wedle ostatniego spokojnego stanu posiadania, wyznacza znajdujące się na gruncie od wielu lat ogrodzenie przebiegające od punktu granicznego o nr (...) do punktu granicznego o nr (...) i dalej do bolca metalowego o nr (...) umieszczonego podczas bieżących czynności w podmurówce ogrodzenia.

Postanowienie zostało zaskarżone w całości apelacją przez uczestnika postępowania W. M. (1), który domagał się ustalenia, że granica pomiędzy nieruchomością gruntową stanowiącą działkę nr (...) a nieruchomością gruntową stanowiącą nr 114/2 położoną w obrębie K. przebiega zgodnie ze szkicem granicznym protokołu granicznego K. (...)/2008 załączonego do decyzji Wójta Gminy D. z dnia 30 marca 2009 r. (...). Ewentualnie domagał się wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono:

- sprzeczność ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, przejawiającą się w ustaleniu, że ostatni stan spokojnego posiadania pomiędzy działką nr (...), a 115 wyznacza znajdujące się na gruncie ogrodzenie przebiegające od punktu granicznego o nr (...) i dalej do bolca metalowego stanowiącego punkt graniczny o nr (...);

- naruszenie art. 153 kodeksu cywilnego przez brak ustalenia granic gruntów według istniejącego stanu prawnego przez uznanie braku istnienia dokumentów potwierdzających stan prawny nieruchomości,

- naruszenie art. 232 k.p.c. przez oddalenie wniosku dowodowego złożonego przez uczestnika W. M. (1) na rozprawie w dniu 20 grudnia 2013 r. o przeprowadzenie kolejnej opinii biegłego geodety zmierzającego do ustalenia granic nieruchomości według ostatniego spokojnego stanu posiadania nieruchomości przy istotnym zakwestionowaniu opinii biegłego J. K. sporządzonego w dniu 10 września 2013 r.;

- naruszenie załącznika nr 3 do Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym w zw. z §1 ww. Rozporządzenia poprzez przyznanie

biegłemu wynagrodzenia w kwocie 1987,41 zł za sporządzenie opinii z 10 września 2013 r. ponad 29,39 % kwoty bazowej zgodnie z ww. rozporządzeniem;

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

1. Apelacja jest bezzasadna. Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w ponownym ustaleniu stanu faktycznego sprawy i ocenie zasadności roszczenia na podstawie prawa materialnego prowadzi do wniosków analogicznych, jak przedstawione przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny za własne ustalenia, bez konieczności ponownego jego przytaczania. Podobnie materialnoprawna ocena powództwa wyrażona przez Sąd Rejonowy zasługuje w pełni na aprobatę.
2. Stosownie do art. 153 k.c., jeżeli granice gruntów stały się sporne, a stanu prawnego nie można stwierdzić, ustala się granice według ostatniego spokojnego stanu posiadania. Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia ma ustalenie wiarygodności opinii biegłego. Jej treść bowiem, w połączeniu z innymi elementami stanu faktycznego, stanowi podstawę dla przyjęcia, że stan prawny nie jest możliwy do ustalenia.
3. Pierwszoplanowego znaczenia należy nadać szkicowi pomiarowemu z ustalenia granic nieruchomości z lat 1962-64, który miał na celu założenie ewidencji gruntów dla obszaru całej wsi K., więc szkicowi polowemu, na którym zawarte są dane pomiarowe dotyczące rozpatrywanego odcinka granic nieruchomości.

W ocenie prezentowanej przez biegłego, interpretacja tego szkicu stanowiła podstawę wykazania granic na mapach ewidencyjnych i zasadniczych istniejących obecnie w (...). W 1987 roku sporządzano zarysy pomiarowe (obejmujące swoim zasięgiem większe obszary), co polegało na przerysowaniu szkicu i przyjęto konkretną jego interpretację. Trafnie biegły stwierdził, że oryginał szkicu jest dokumentem nadrzędnym nad zarysem pomiarowym, skoro jest podstawą sporządzenia zarysu i stąd wynika obowiązek jego archiwizowania przez (...).

Biegły wyraził pogląd, że przy analizie szkiców polowych bierze się pod uwagę wszystkie podane tam miary, w tym również te przekreślone, poprawiane i pominięte (celowo lub w wyniku przeoczenia), gdyż to one dopiero pozwalają na faktyczną weryfikację całości materiału pomiarowego.

Biegły badając dokumentację geodezyjną stwierdził, że kolejni geodeci bezkrytycznie uznali miary wpisane na zarysie za wiążące i wprost je w swoich opracowaniach powielali, co miało miejsce w 1992 i 1994 roku. Wniosek o istnieniu tzw. błędów grubych biegły wyciągnął z wykazanego na wszystkich mapach przebiegu granicy między działką (...) (droga). Granica ta jest ewidentnie przesunięta w stosunku do sytuacji terenowej tj. istniejących ogrodzeń, szpalerów drzew i samej drogi gruntowej, a zagospodarowanie terenu ma tu charakter trwały i niezmienny od wielu lat. W ocenie biegłego spór o przebieg granicy między działkami (...) powstał wokół przyjęcia w kolejnych opracowaniach geodezyjno- kartograficznych tzw. miary bieżącej 166,0 m podanej na szkicu podstawowym jako odnoszącej się do granicy ww. działek. Biegły odczytał kolejne miary bieżące na odcinku linii pomiarowej (151,80 odniesioną do punktu granicy drogowej, potem miary odnoszące się do granicy dz. 114/2 i dz.115 w postaci: 148,0 (skreślone), 156,0 (skreślone) i 166,0; następnie miara skreślona nieczytelna, dalej miara 172,0 jako przecięcie z granicą działki drogowej nr (...), potem dwukrotnie powtórzona miara 174,0 jako przecięcie linii pomiarowej z drugą stroną (granicą) drogi, a dalej miara 180,0 związana z punktem granicznym załamania (skrętu) granicy drogi. W zarysie pomiarowym utworzonym na bazie szkicu pomiarowego, na którym zamieszczono albo kilka miar albo pokreślone miary przyjęto jedną z możliwych interpretacji szkicu polowego. Zarys pomiarowy służył w dalszej kolejności do sporządzenia map.

Przyjęto tam jako obowiązujące: miarę bieżącą 166,60 (dla granicy dz. 114/2 i 115), miarę 172,0 (granica między dz.115 i 116 dr) oraz miarę 180,0 (druga strona drogi). Jest to rozbieżne ze szkicem podstawowym dla granicy „drugiej strony” działki drogowej, co zapewne wynikało z tego, że przyjęcie jednoznacznie podanej na nim miary 174,0 (razem z podaną wyżej 172,0) skutkowałoby zawężeniem pasa drogowego do niecałych 2 metrów, podczas gdy na szkicu znajduje się zapis o szerokości drogi wynoszącej 7 metrów. Biegły wyprowadził wniosek, że szkic zawiera błędy grube i opracowywanie zarysów i map wymagało wybiórczego potraktowania i interpretacji danych pomiarowych.

Biegły wskazał na możliwy inny sposób interpretacji szkicu polowego – przyjęcie za poprawnej miary 180,0 (jako punkt załamania granicy drogowej) oraz 174,0 jako granica drugiej krawędzi drogi, wówczas miara 166,0 dokładnie będzie obrazowała przecięcie linii pomiarowej z granicą drogową (zachowana jest wtedy szerokość drogi (...)m), a skreślona miara 156,0 prawie dokładnie odpowiada obecnej lokalizacji ogrodzenia. Przy takiej interpretacji biegły stwierdził, że granice praktycznie idealnie wpasowują się w istniejącą sytuację terenową tj. granica działki drogowej 116 z działką (...) biegnie po istniejącym ogrodzeniu, granica drugiej strony drogi pokrywa się ze szpalerem rosnących tam starych drzew, a sama droga gruntowa biegnie dokładnie w środku wyznaczonego przez te granice pasa drogowego.

Biegły przyjął dalej, że mimo zgodności ze stanem na gruncie, tego rodzaju interpretacje nie mogą być podstawą do uznania tak wygenerowanej granicy za prawnie obowiązującą. Daje to natomiast podstawę do stwierdzenia, że wobec oczywistych niejednoznaczności, niezgodności z sytuacją terenową, nieczytelnością danych pomiarowych na szkicu podstawowym oraz możliwością ich różnej interpretacji, brak jest możliwości wskazania tu granic prawnych i należy uznać, że w tym przypadku granice te nie istnieją.

Nie budzi zastrzeżeń wniosek biegłego, że nie mogą być uznane jako podstawa przebiegu granic prawnych dokumenty wtórne, powstałe na bazie szkicu podstawowego, zarys pomiarowy oraz przyjęte wprost z niego dane pomiarowe na szkicach w kolejnych robotach wykonywanych na tym terenie lub opracowane na bazie tych miar mapy, które w tym stanie rzeczy obrazują jedynie tzw. granice ewidencyjne, a nie granice wg stanu prawnego.

Wывód biegłego jest logiczny, oparty na badaniu dokumentacji geodezyjnej, jest podstawą do sformułowania jednoznacznej tezy, że ustalenie granicy prawnej między nieruchomościami nie jest możliwe. Ponadto biegły jako jedyny (prócz postępowania rozgraniczeniowego przed geodetą) od chwili sporządzenia szkicu polowego wykonał czynności w terenie i mógł stwierdzić rozbieżność między faktycznym położeniem drogi, a tym, który wynika z później sporządzonych map, co jest okolicznością przemawiającą za wiarygodnością opinii. Sprzeczność z opinią sporządzoną w postępowaniu rozgraniczeniowym w fazie administracyjnej wynika z rozważenia przez biegłego zapisów, w tym skreślonych, na szkicu polowym - jak wskazano wывód biegłego jest logiczny, co czyni opinię podstawą ustaleń faktycznych i w konsekwencji decyduje o niewiarygodności opinii z postępowania administracyjnego.

4. Podstawą do ustalenia granic prawnych nie mogą być żadne z dokumentów złożonych do akt sprawy. Żaden z nich nie daje wiarygodnego obrazu przebiegu granicy między działkami (...). Podstawą do jej ustalenia mógł być jedynie omówiony przez biegłego szkic polowy, który z uwagi na niejednoznaczności i skreślenia nie daje ku temu podstaw. Wszystkie kolejne mapy powstawały w oparciu o pewną interpretację tego szkicu, przyjęciu określonych miar. Istotne jest, że przyjęcie tych miar prowadzi do niezgodności mapy ze stanem w terenie, w szczególności w odniesieniu do działki drogowej. Przyjęcie innych miar, również zapisanych na szkicu, prowadzi do zgodności tego dokumentu ze stanem na gruncie. Mimo, że szkic nie może być podstawą ustalenia granicy prawnej, prawdopodobna staje się teza, że obecna faktyczna granica między działkami (...) odpowiada jednej z możliwych interpretacji szkicu polowego. Przy jej przyjęciu podczas sporządzania zarysu i kolejnych map, granica na gruncie między działkami (...) odpowiadałaby tym mapom. Twierdzenie apelacji, że możliwe jest ustalenie stanu prawnego nieruchomości, poparte zarzutem błędu w ustaleniach faktycznych z naruszeniem art. 232 k.p.c., nie jest prawidłowe. Dokumenty, na które powołują się uczestnicy postępowania, mają charakter wtórny, sporządzone na podstawie zarysu, który to z kolei został sporządzony na podstawie pewnej interpretacji szkicu polowego. Jest zatem naturalne, że w dokumentach przedstawionych uczestnikom, w tym mapach, a dotyczących nabycia nieruchomości, obrazowano przebieg granic ustalony na podstawie omawianej interpretacji szkicu polowego, który nie może być podstawą do ustalenia prawnych granic nieruchomości.

5. Podstawą do powołania kolejnego dowodu z opinii biegłego nie jest niezadowolenie strony z wniosków postawionych przez dotychczasowego biegłego, ale ujawnione sprzeczności, nielogiczności albo inne elementy dyskredytujące przeprowadzony już dowód. W rozpoznanej sprawie opinia biegłego sądowego jest wiarygodna, co wykazano wyżej i nie ma podstaw do przeprowadzenia kolejnego dowodu również celem skonfrontowania z dowodem przeprowadzonym w postępowaniu administracyjnym. Innymi słowy, wiarygodność dowodu przeprowadzonego

w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji stanowi o niewiarygodności dowodu przeprowadzonego w postępowaniu administracyjnym. Przedmiotem badania w postępowaniu administracyjnym nie były dane wynikające ze szkicu polowego. Sąd nie naruszył zatem żadnych przepisów regulujących postępowanie dowodowe, nieprzeprowadzając kolejnego dowodu z opinii biegłego.

6. Wobec niemożności ustalenia stanu prawnego właściwym kryterium dla rozgraniczenia nieruchomości jest ostatni spokojny stan posiadania, przez który rozumie się - jak trafnie wskazano w postępowaniu pierwszoinstancyjnym odwołując się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1974 r. w sprawie III CRN 81/74 - posiadanie ustabilizowane i długotrwałe, „taki stan, który nie pozwala wprowadzić na stwierdzenie nabycia własności przez zasiedzenie, jednakże trwa zbyt długo, by pozbawienie dotychczasowego posiadacza pasa ziemi przez ustalenie granicy z uwzględnieniem wszelkich okoliczności dało się pogodzić z zasadami współżycia społecznego”. W sprawie okolicznością, która została prawidłowo ustalona przez sąd pierwszej instancji i nie budzi wątpliwości na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego, jest faktyczny przebieg granicy między działkami (...), odpowiadający położeniu płotu od kilkudziesięciu lat rozgraniczającego obie działki. W 1972 roku wymieniono elementy ogrodzenia rozgraniczającego działkę nr (...) użytkowaną wówczas przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych w D. i nieruchomość o aktualnym numerze ewidencyjnym (...) w ten sposób, że założono nową siatkę nie zmieniając przebiegu ogrodzenia. Do 2007 roku nie istniał spór do przebiegu granicy, co sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił (zeznania H. B., L. B., świadka K. W., świadka P. M., E. B. (2)). Prawidłowo sąd pierwszej instancji ustalił granicę między nieruchomościami wedle ostatniego spokojnego stanu posiadania na podstawie przebiegu ogrodzenia i punktów granicznych tam umieszczonych wskazanych przez biegłego geodetę.

7. Uwagi zawarte w apelacji, dotyczące wiarygodności protokołu sporządzonego przez biegłego podczas ustalania punktów wyznaczających ostatni stan spokojnego posiadania nie mają charakteru merytorycznego. Bez znaczenia zupełnie pozostaje, czy zainteresowani stwierdzili zgodnie przebieg stanu posiadania - ten wynika bowiem bezspornie z istniejącego w tym samym miejscu od kilkudziesięciu lat ogrodzenia. Zupełnie nie są zrozumiałe uwagi dotyczące czasu, w którym miał być sporządzony protokół przez biegłego. Nie jest przecież istotne, czy protokół został sporządzony w jednym czasie, a to, czy odzwierciedla przebieg czynności. Sugestia dotycząca dopisków już po oględzinach nieruchomości nie dość, że nie jest poparta żadnym dowodem, to ponadto nie ma żadnego znaczenia dla ustalenia wiarygodności dowodu z opinii biegłego. Sąd pierwszej instancji oświadczenia stron co do spokojnego stanu posiadania nie uczynił podstawą ustaleń; te bowiem bezspornie wynikają z przebiegu ogrodzenia. Okoliczności wskazywane przez apelującego w sposób oczywisty nie mają znaczenia dla oceny konieczności przeprowadzenia ponownego dowodu z opinii biegłego.

8. Dla ustalenia, że ostatni spokojny stan posiadania jest wyznaczony ogrodzeniem między nieruchomościami, nie mają znaczenia żądania kierowane wobec E. B. (2) o wydanie mu części nieruchomości, które miały miejsce przed wszczęciem postępowania. Żądanie takie jest naturalne, jeżeli się uwzględni, że spór co do przebiegu granic zaistniał w pewnym momencie wieloletniego istnienia stanu spokojnego posiadania, a jego konsekwencją było wszczęcie postępowania rozgraniczeniowego. Realizując konsekwentnie myśli zawartą w apelacji należałoby przyjąć, że w postępowaniu rozgraniczeniowym nigdy nie mamy stanu ostatniego spokojnego posiadania, skoro wszczęcie postępowania rozgraniczeniowego jest wynikiem konfliktów między stronami co do przebiegu granicy.

9. Błędne są zarzuty apelacji co do wysokości wynagrodzenia przyznanego biegłemu. Z treści przedstawionej przez biegłego karty czynności wynika, że prace dotyczyły ustalenia granic nieruchomości w odniesieniu do trzech punktów granicznych (poz. 4.1 taryfy) oraz pomiaru sytuacyjnego budynku i opracowania na mapach w (...) (poz. 5.1 taryfy). Łącznie z czasem poświęconym przez biegłego na opracowanie i przygotowanie opinii (6 godzin) wynagrodzenie wyraża się kwotą 1615,78 zł netto, o czym prawidłowo orzekł sąd pierwszej instancji.

10. O kosztach postępowania sąd drugiej instancji orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

SSO Robert Bury (spr.) SSO Sławomir Krajewski SSO Tomasz Szaj